

פתרון בחינת הבגרות באזרחות קיץ 09 - 1 יח"ל, אשר התקיימה ביום
11.6.09 פתח: אורן זילברברג, רכז היסטוריה ואזרחות, "קידום" בגרות
ופסיכומטרי התשובות נלקחו מתוך המיקודית באזרחות אותה ניתן להוריד חינם
מאתר "קידום"

פרק ראשון

1.

-ציון: עיקרון שלטון העם.

הסבר: עיקרון דמוקרטי, לפיו ציבור האזרחים בכל מדינה הוא הריבון (= מקור הכוח) והוא בוחר את הנציגים שישלטו למענו.

נימוק: האזרחים בוחרים את הנשיא והוא זה שממנה את בעלי התפקידים. כך בעצם הנשיא פועל מהכוח אשר העם נותן לו. בכך בא לידי ביטוי עיקרון שלטון העם.

-ציון: הזכות להליך הוגן.

הסבר: הגנה על זכויות האדם מפני פגיעה לא מוצדקת במהלך העמדה לדין/ משפט.

נימוק: בכך שהשופטים ממונים על ידי הנשיא הם מרגישים מחויבות להשקפת עולמו וכך שפיטתם יכולה להיות מושפעת על ידי שיקולים זרים. מכאן הזכות של הנאשמים להליך הוגן עלולה להיפגע.

2.

-ציון: הזכות לכבוד/ הזכות לשם טוב.

הסבר: זכותו של כל אדם לא להיות נתון ליחס משפיל/ זכותו של אדם ששמו לא יוכפש ולא ייפגע בלי סיבה.

נימוק: פרסום התמונות של מכוניות המשטרה אשר עברו עבירות תנועה גורם לציבור לזלזל בשוטרים ופוגע במעמדם. בכך נפגעה זכותם לכבוד/ שם טוב.

-ציון: חופש הביטוי/ זכות הציבור לדעת/ עיקרון הגבלת השלטון.

הסבר: במדינה דמוקרטית לכל אדם יש זכות להביע את אמונותיו, דעותיו ורגשותיו בדרכים מגוונות/ זכותו של אדם, ושל הציבור כולו, לקבל מידע הרלוונטי לצרכיו ולתחומי העניין שלו/ השלטון במדינה הדמוקרטית בעל כוח רב ומרכז בידיו סמכויות רבות ועוצמה. על כן, יש למנוע מן השלטון לפעול באופן שרירותי ובצורה שתפגע בזכויות האדם והאזרח.

נימוק: עורכת העיתון סבורה כי במדינה דמוקרטית התקשורת רשאית לדווח על הפעילות של המשטרה, כלומר זה חלק מחופש הביטוי שלה/ במדינה דמוקרטית הציבור זכאי לקבל דיווח על פעולות המשטרה מאת העיתונות. בכך ממומשת זכות הציבור לדעת/ העיתון המדובר הוא חלק מאמצעי התקשורת. במקרה זה העיתון הביא לידיעת הציבור את מעשי השוטרים, אשר עברו

לכאורה עבירות תנועה וזאת בעזרת תצלומים שצילם. בכך הוא מילא תפקידו כמבקר ומגביל השלטון.
הערה: יתקבל גם חופש העיתונות.

פרק שני

3. שניים מבין הבאים:

טריטוריה – שטח מדינה בגבולות מוגדרים (הכוללים יבשה, מים ואוויר).
אוכלוסייה – הכוללת אזרחים ושאינם אזרחים.
שלטון – גוף השולט באמצעות מוסדותיו על הטריטוריה והאוכלוסייה.
עצמאות = ריבונות – המדינה חופשית להחליט כיצד לנהל את ענייני הפנים והחוץ שלה, ללא התערבות של מדינה אחרת.

4. שניים מבין הבאים:

-מאפשרת את מימוש זכויות האדם והאזרח כמו חופש הביטוי.
-סובלנות פוליטית מאפשרת פתיחות במערכת הפוליטית לרעיונות שונים. האזרחים נחשפים לדעות אלו יכולים לבחון אותם.
-סובלנות פוליטית מעניקה לגיטימציה לדעות של הקבוצות השונות ובהן קבוצות אשר נמצאות באופוזיציה.
-הסובלנות תורמת ליציבות המשטר והחברה, מאחר והיא מאפשרת ויכוח בין הקבוצות השונות על בסיס כללי המשחק הפוליטיים וללא אלימות.

5. פקודה בלתי חוקית בעליל- מקרה קיצוני של חוק או צו הסותר בתוכנו את הערכים הבסיסיים של חברה מתוקנת, והוא בלתי מוסרי לחלוטין. על הפרט מוטלת חובה לא לציית לפקודה בלתי חוקית בעליל, והמצייתים לפקודה כגון זו יועמדו לדין. פקודה שכל אדם, גם מי שאינו משפטן, מבין שאין לציית לה, משום שהיא נוגדת את מצפוננו של כל אדם רגיל ("דגל שחור מתנוסס מעליה").

6. שניים מבין הבאים-

■ הסכסוך היהודי-ערבי – המאבק בין היהודים לערבים בעניין השליטה על שטחי ארץ ישראל, שהחריף עם הקמת מדינת ישראל ונמשך עד היום.

■ ההתנגשות בין הזהות הלאומית הערבית/ פלסטינית לזהות הישראלית – ההזדהות של הערבים אזרחי המדינה עם האומה הערבית ועם העם הפלסטיני, הנמצאים במאבק עם מדינת ישראל.

■ מדינת ישראל כמדינת לאום יהודית ושאיפת ערביי ישראל למדינת כלל אזרחיה – הגדרת מדינת ישראל כמדינת לאום יהודית מובילה להעדפה של האזרחים היהודים ופגיעה בחלק מזכויותיהם של האזרחים הערבים, השואפים להקמת מדינת כלל אזרחיה בה ישמרו זכויותיהם.

7. שניים מבין הבאים (יכולות להיות עוד תשובות נכונות כמובן):

חקיקה ראשית- תפקידה של הכנסת, כרשות מחוקקת, הוא חקיקת חוקים – זוהי חקיקה ראשית. חוק שנחקק בכנסת מחייב את כולם- את כל האזרחים וכן את כל רשויות המדינה.
פיקוח על הממשלה ועל פעולותיה- נעשה על ידי הצעות לסדר יום, הצבעות אי אמון, דיונים בועדות הכנסת וכו'.

הענקת חסינות אישית- חבר כנסת, שמוגש נגדו כתב אישום, יכול לבקש שהכנסת תקבע לו חסינות בפני דין פלילי לגבי האשמה שבכתב האישום. במקרה זה יכולה הכנסת לדון ולהחליט, בתנאים מסוימים, להעניק חסינות לחבר הכנסת.

8. שניים מבין הבאים:

-קיום בחירות: "... ועד להקמת השלטונות הנבחרים והסדירים של המדינה".
-עקרון הפרדת הרשויות: "... תפעל מועצת העם כמועצת מדינה זמנית, ומוסד הביצוע שלה, מנהלת העם, יהווה את הממשלה הזמנית של המדינה היהודית...".
-עקרון השוויון: "תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין".

-עקרון החירות: "תבטיח חופש מצפון, דת, לשון, חינוך ותרבות".

בשני חוקי היסוד חופש העיסוק וכבוד האדם וחירותו עוגנו לראשונה – באמצעות חוק יסוד – הערכים של מדינת ישראל כמדינה יהודית וכמדינה דמוקרטית: לראשונה הוכרו זכויות האדם לחיים, לקניין, לחירות אישית, לפרטיות ולצנעת הפרט והזכות לחופש העיסוק בחוק יסוד. זכויות אלה מוגנות מפני פגיעה של המחוקק.

9. עיקרון הפרדת הרשויות- בכל מדינה צריכה להתקיים הפרדה בין תפקידי השלטון השונים:

חקיקה, ביצוע ושיפוט, וזאת כדי למנוע ריכוז הכוח והעוצמה בידי רשות אחת.
תקנות לשעת חירום פוגעות בעיקרון זה, מאחר ומכוחם להפקיע את תוקפם של חוקים ושל הסמכות לעצור אדם ב'מעצר מנהלי' בלא צורך בקיום הליך שיפוטי להוכחת אשמתו. מכאן כי הרשות המבצעת נוטלת תפקיד שאמור להתבצע על ידי הרשות המחוקקת – הכנסת, מאחר והכנסת היא זו שאמורה לעסוק בשינוי חוקים. כמו כן מעצר מנהלי נעשה בדרך כלל ללא ביקורת שיפוטית, כפי שנעשה במעצר רגיל, כלומר הרשות המבצעת נוטלת תפקיד מעין שיפוטי.

פרק שלישי

10. ציון: פלילית רגילה.

הסבר: הפרת החוק נעשית ממניעים של תועלת אישית.

נימוק: העסקתם של העובדים על ידי מרכזי הקניות בניגוד לחוק נעשית על מנת לאפשר את פתיחת המרכזים בשבת לצורך מניעת אובדן הכנסות. מכאן כי מדובר בעבריינות פלילית רגילה.

11. ציון: הגישה הסוציאל דמוקרטית.

הסבר: גישה חברתית-כלכלית למדינה הדמוקרטית, אשר מדגישה את השאיפה לשוויון כלכלי וחברתי בין בני האדם. תומכי גישה זו טוענים כי על המדינה מוטלת האחריות להבטיח לכל אזרח תנאי קיום בכבוד, ולכן עליה לעזור למי שאינם מסוגלים או אינם מצליחים להסתדר בכוחות עצמם. כלומר, המדינה נושאת באחריות כלפי אזרחיה, לא רק מבחינה ביטחונית אלא גם מבחינה כלכלית. נימוק: כותב המאמר סבור כי יש להעדיף את רווחתם של האזרחים, במיוחד אלו שאינם מבוססים כלכלית, על פני חופש הפעולה הכלכלי של בעלי ההון, מה שמתאים לגישה הסוציאל דמוקרטית, המעדיפה מדינת רווחה על פני חירות כלכלית חברתית.

12. הסבר: חוק שעות עבודה ומנוחה- קובע כי עבור יהודים תכלול המנוחה השבועית את השבת בה אסור להעסיק את העובד.

החוק קובע כי יום המנוחה השבועי של היהודים יהיה יום השבת. העסקת עובדים יהודים בשבת, בניגוד לחוק שעות עבודה ומנוחה, פוגע באופייה היהודי של המדינה וכן באופייה הדמוקרטי. כותב המאמר מציין כי המעסיקים מנצלים את המצב הכלכלי הקשה של העובדים ומאלצים אותם לעבוד בשבת. באופן זה הם עוברים על החוק ופוגעים באופי היהודי והדמוקרטי של המדינה (בכך שנפגעת זכותם לשוויון).

13. ציון: פלורליזם.

הסבר:

מורכב משלושה חלקים:

-ריבוי דעות, השקפות עולם וקיומו של מגוון חברתי.

-ההכרה בקיום מגוון זה.

-הכרה בזכותן השווה של הקבוצות להתאגד, לפעול ולבטא את ייחודן ואת רצונותיהן.

נימוק: כל אחת משלוש המפלגות מביעות היבט אחר של השמירה על הסביבה, מכאן שיש כאן ריבוי דעות לגבי נושא זה. ריבוי דעות הוא חלק מההגדרה של עיקרון הפלורליזם.

14. הסבר מהו אחוז החסימה- כל מדינה קובעת בחוק הבחירות את אחוז קולות המצביעים מתוך כלל קולות המצביעים שעל מפלגה לקבל כדי שתוכל לזכות בייצוג מינימאלי בפרלמנט. מפלגה אשר מספר הקולות שקיבלה קטן מאחוז החסימה, אינה מיוצגת בפרלמנט. בישראל אחוז החסימה עומד על 2%.

כוונת מחבר המאמר היא שגם אם מפלגה מקבלת מספר קולות המאפשר להם לזכות במקום בכנסת (0.8 מהקולות), היא תוכל להיכנס לכנסת רק אם היא תעבור את אחוז החסימה העומד על 2%. מכאן שאם היא לא תעבור את אחוז החסימה הקולות שנתנו לה ילכו לאיבוד. הערה- הפסקה השנייה של הקטע לא ברורה מספיק.

15. ציון: אופוזיציה.

הסבר: הסיעות בפרלמנט המתנגדות לממשלה ואינן משתתפות בה. תפקידן של סיעות אלו למתוח ביקורת על פעולות הממשלה ולהציע חלופה למדיניות שלה. כל חבר כנסת שייך לקואליציה או לאופוזיציה.

נימוק: מחבר המאמר טוען כי אם המפלגה לא תהיה בקואליציה, כלומר, היא תהיה באופוזיציה, היא תוכל לפעול במליאה ובוועדות כדרכה של האופוזיציה.

16. ציון: לאומיות פוליטית.

הסבר: הגדרת הזהות הלאומית (הרצון לחיות כעם) מבוססת על מאפיינים פוליטיים (= מתוך בחירה, כמו ערכים ואידיאולוגיה) יותר מאשר על מאפיינים אתניים (לא מתוך בחירה, כמו מוצא). נימוק: הדגל החדש מבטא את הזהות המשותפת של אזרחי המדינה, ללא הבדל של מוצא, שפה ואמונה, כלומר הוא מתבסס על מאפיינים פוליטיים, מתוך בחירה, ולא אתניים כמו מוצא, שפה ואמונה.

17. ציון: המובן המהותי.

הסבר: ראיית האדם וזכויותיו כמרכז הדמוקרטיה.

נימוק: הדובר רוצה להנחיל מפעלים חינוכיים במדינות אשר יחזקו את החשיבות של שמירה על זכויות האדם והאזרח. מכאן שמדובר במובן המהותי של הדמוקרטיה.

18. ציון: חסינות עניינית.

הסבר: החוק פוטר את חבר הכנסת מאחריות פלילית, או אזרחית על מעשים שעשה, או דברים שאמר בעת מילוי תפקידו, או למען מילוי תפקידו.

נימוק: היועץ המשפטי לממשלה טען כי חברי הכנסת חסמו את הכניסה לנמל על מנת להגן על ענייניהם של החקלאים המקומיים. מכאן שהם פעלו למען הציבור שהם מייצגים, כלומר במסגרת תפקידם, ולכן אי אפשר להעמידם לדין מתוקף חסינותם העניינית.

19. ציון: עיקרון/ הזכות לשוויון.

הסבר: זכותו של אדם לקבל יחס שווה ללא הבדל דת גזע, מין וכדומה.

נימוק: המדינה מכירה בקושי של הנכים להגיע למקומות ציבוריים, ועל כן מאפשרת להם לחנות במקום שלנהגים אחרים אסור. המדינה נוקטת כאן במדיניות של הבחנה המאפשרת לממש את המובן המהותי של הזכות/ עיקרון השוויון.